

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ І ПРОЦЕСІВ
ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ІМ. І. Ф. КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

***Матеріали
III Всеукраїнської науково - практичної
конференції***

**ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ**

**м. Івано-Франківськ
27-28 травня 2021
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ І ПРОЦЕСІВ
ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ІМ. І. Ф. КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

**ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ
ВИМІРИ**

*Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково - практичної конференції
(м. Івано-Франківськ, 27-28 травня 2021року)*

Редакційна колегія

Цепенда Ігор Євгенович – ректор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор політичних наук, професор

Рафальський Олег Олексійович – директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України

Якубів Валентина Михайлівна – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Калакура Олег Ярославович – доктор політичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу національних меншин Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України

Кугутяк Микола Васильович – декан Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор історичних наук, професор

Климончук Василь Йосифович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Марчук Василь Васильович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політичних інститутів та процесів Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Монолатій Іван Сергійович – доктор політичних наук, професор кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Доцяк Ігор Іванович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Липчук Оксана Іванівна – кандидатка політичних наук, доцентка кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Ломака Іванна Іванівна – кандидатка політичних наук, доцентка кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Москалюк Михайло Федорович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 28-29 травня 2021 р.). – Івано-Франківськ, 2021. – 698 с.

До збірника увійшли матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри».

©Кафедра політології,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

Розділ I

Теоретико-методологічні підходи до аналізу політичних процесів

Балабан Р.В. Невизначеність, як політична загроза	13
Березовська - Чміль О. Б., Кобець Ю. В. Універсальні порівняння політичних систем із використанням кількісних методів дослідження.....	30
Вдовичин І. Я. Ф. Фукуяма про сучасні загрози для демократичних практик.....	50
Галіпчак В. Д. Державно правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки.....	57
Доцяк І. І. Політична система України в умовах	

цифрових трансформацій: перспективи та виклики.....	64
Польовий М. А. Можливості структурно-демографічних моделей у прогнозуванні політичної нестабільності.....	75
Сичова Я. А. Політика ідентичності як атрибут політичного процесу в теорії Мішеля Фуко.....	82
Цікул І.В. Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення політичної діяльності.....	89
Чорний О. О. Логіка і методологія планування у політиці і державному управлінні: від проблеми до концепції	96
Щербенко Е. В. Товариш Хазяїн. Світова революція, «російські хлопчики» і Ленін як літературна маска.....	109

Розділ II

Політичні інститути та процеси на сучасному етапі суспільного розвитку

Бевз Т. А. Політична поведінка регіональної політичної еліти Сумської області (1999–2005 рр.).....	126
Бойда А. В. Інститут глави держави в Прибалтійських республіках: генеза та особливості функціонування.....	155
Вуйко А. В. Медійний простір як чинник проєвропейського електорального вибору.....	171
Горбатюк М. В. Ціннісні орієнтири регіональної політичної еліти Вінниччини.....	178
Дмитренко О. А. Неурядові сервісні організації у структурі третього сектору.	194
Ляшенко Т. М. Роль політичної влади в сучасній політичній системі.....	201
Миндреску Ю. О. Роль інститутів громадянського	

суспільства в реалізації антикорупційної політики України.....	213
Мовчан У. І. Приховані загрози реформи децентралізації в Україні.....	236
Москалюк М. Ф. Президентство в авторитарних державах пострадянського політичного простору: порівняльний аналіз становлення та функціонування.....	241
Марчук в. В., Никорович Ю. А. Роль експертного середовища в процесі прийняття політичного рішення.....	261
Ротар Н. Ю. Непрозоре фінансування політичної діяльності в ЄС: пошук інструментів протидії.....	267
Щедрова Г. П. Деякі технології конкурентної боротьби політичних партій в сучасній Україні.....	279

Розділ III

Вибори та електоральні процеси в Україні та країнах Центрально-Східної Європи: глобальний і регіональний виміри

Зан М. П. Політико-партійна сегментація в середовищі лідерів ромських громадських організацій Закарпаття за результатами місцевих виборів 2020 року.....	291
Остапець Ю. О. Вплив місцевих виборів 2020 року на структурування партійного простору України у регіональному вимірі.....	311
Фетісов О. Д. Президентські вибори 2024, реванш ексрегіоналів.....	361
Ясінська А. Ю. Особливості формування електоральних преференцій громадян України під час президентських виборчих кампаній 2010 -2019 рр.....	366

Розділ IV

Консолідація українського суспільства: етнополітичний та ціннісний виміри

Калакура О. Я. Соціокультурна складова розвитку українського Донбасу (До обговорення стратегії реінтеграції окупованих територій).....	397
Газізова О. О. Кримськотатарська мова в етнокультурному просторі незалежної України: виклики та перспективи.	417
Кононенко Н. В. Ціннісна еволюція українців: перспективи трансформації.....	436
Ломака І. І., Сімонович К. О. Напрямки удосконалення взаємодії релігії та держави в умовах Європейської інтеграції України.....	469

Павлова Л. І. Політична участь громадян в умовах постпандемічної сучасності: нові виклики та зміни.....	513
Репета І. В. Роль історичних музеїв в процесі консолідації українського суспільства.....	521
Федорищак Х., Гирилишин С. Поняття інтелектуальної власності: еволюція погляді.....	524

Розділ V

Сучасна система міжнародних відносин. **Конфлікти та кризи XXI століття**

Бурдяк В. І., Берегеч П.А. Політичні та економічні виклики для ЄС на сучасному етапі розвитку.....	542
Климмончук В. Й., Воробець Н. Р. Специфіка інформаційної війни Росії проти України: етапи	

розвитку та методи протидії.....	568
Гривас О. І. Кризи ХХІ століття як поштовх до соціально –економічних світових перетворень та змін.....	574
Дудкевич В. І. Інституційно – нормативні характеристики євроінтеграційних практик України.....	580
Козьма В. В. Інформаційний чинник в сучасних геополітичних конфліктах.....	589
Кондратенко О. Ю. Гібридні виклики національній безпеці України та механізми протистояння.....	612
Липчук О. І., Гордій І. Локальні війни та зрой конфлікти сучасності (на прикладі України): шляхи їх вирішення.....	646
Матвієнків С. М., Кепещук І. В. Расові теорії в зовнішній політиці держав світу.....	654
Прищепя Р. П. Сучасна міжнародна безпека: провідні	

підходи.....672

Шипунов Г. В. «Ліво - праве» партійно –
ідеологічне розмежування у посткомуністичних
державах Центральної та Східної Європи:
теоретико – методологічні засади
дослідження.....679

собою певний механізм діалогу між державою та суспільством. Вона надає великий вплив на політичну культуру, а також служить передумовою громадянського вибору для людини.

Література

1. Коваленко И. И. Современные методы анализа экспертных оценок / И. И. Коваленко, А. В. Швед // Наукові праці. Серія. : Комп'ютерні технології. – 2011. – Т. 173. – Вип. 161. – С. 10–20.
2. Общая и прикладная политология: учеб. пособ. / под общ. ред. В. И. Жукова, Б. И. Краснова. – М. : Союз, 1997. – 992 с.]
3. Політична аналітика в державному управлінні : навч. посіб. / С. О. Телешун, Ю. Г. Кальниш, І. В. Рейтерович, О. Р. Титаренко. – К. : НАДУ, 2012. – 228 с.
4. Сунгуров А. Ю. Публічна політика як поле взаємодії і як процес прийняття рішень / А. Ю. Сунгуров // Публічна політика - 2005. - СПб. : Норма, 2006. - С. 7-14.

УДК 329(4):328.122.019

Ротар Н. Ю.

*доктор політичних наук,
професор кафедри політології та державного
управління
Чернівецький національний університет імені Юрія
Федьковича*

**НЕПРОЗОРЕ ФІНАНСУВАННЯ
ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЄС:
ПОШУК ІНСТРУМЕНТІВ ПРОТИДІЇ**

Непрозоре фінансування політичної діяльності в Європейському Союзі чітко асоціюється з фінансовою підтримкою, що надається суб'єктам політичного процесу з боку іноземних донорів. З метою вироблення ефективних механізмів протидії зовнішньому впливу на політичні процеси та електоральний вибір громадян країн-членів ЄС, рішенням Європейського парламенту від 18 червня 2020 р. був створений Спеціальний комітет з питань іноземного втручання у демократичні процеси в Європейському Союзі (INGE), включаючи дезінформацію [2]. Одним з результатів діяльності INGE у березні 2021 р. стало

вироблення документу «Про приховане фінансування політичної діяльності іноземними донорами», основою якого стали висновки експертів, виголошені під час слухань, організованих в рамках чергових засідань даного спеціального комітету упродовж 2020–2021 рр. Наголосимо, що виборче законодавство, зокрема і в частині фінансування політичної діяльності, є негармонізованим на рівні ЄС, що сприяє використанню непрозорих методів фінансування політичних акторів. На сьогодні заборона на пожертви політичним акторам від іноземних донорів офіційно визначена законодавством Австрії, Кіпру, Естонії, Фінляндії, Франції, Німеччини, Греції, Мальти, Іспанії, Латвії та Італії, тоді як в Бельгії, Данії та Нідерландах таких законодавчих обмежень немає, а в інших країнах ЄС вони мають частковий характер.

Саме тому, визначення видів непрозорого

фінансування політичної діяльності на офіційному рівні можна означити як перший крок на шляху визначення дієвої системи протидії даному явищу, яке викривлює не тільки сутність політичної участі, але й демократії як такої. INGE пропонує розрізняти такі види непрозорого фінансування політичної діяльності:

По-перше, фінансування політичних кампаній, що передбачає неприховані інвестиції в діяльність конкретних політичних сил. Приміром, у 2014 р. французька політична партія Національний Фронт (Front National) отримала від російських банків позику на загальну суму близько 11 млн. євро. У вересні 2017 р. у Франції був ухвалений закон, яким заборонялося отримання суб'єктами політики позик від закордонних інвесторів (донорів). Однак, ця позика не була погашена до сьогодні, тому може означатися як спрямоване фінансування політичної кампанії. Зауважимо, що

на момент отримання позики політична партія Національний Фронт публічно підтримувала російські операції в Україні, зокрема нелегітимний референдум у Криму в березні 2014 р.

По-друге, «захоплення політичних еліт» як вид непрозорого фінансування політичної діяльності формує відносини залежності між елітами країн-членів ЄС та іноземними донорами. Свого часу колишній прем'єр-міністр Німеччини Г. Шредер та колишній прем'єр-міністр Фінляндії П. Ліппонен офіційно співпрацювали з російським Газпромом, який «захопив політичні еліти» з метою пришвидшення процесу подання заявки на Північний потік–1. Серед останніх подій (березень 2021 р.) варто згадати призначення колишнього Міністра закордонних справ Австрії К. Кнайсль членом правління Роснефть.

По-третє, фінансування через «солом'яних донорів» передбачає спрямоване фінансування

політичної діяльності через підставних осіб, що виступають як жертводавці, з метою приховування реального іноземного джерела. Наприклад, напередодні виборів до Європарламенту у 2019 р. була здійснена спроба фінансування політичної діяльності італійської партії Lega російськими донорами. Планувалося, що гроші від продажу «солом'яному донору» 3 млн. тонн газу компанією ENI на суму 1,5 млрд. дол. США, будуть передані ним на підтримку Lega. Однак, наміри недобросовісної діяльності були викриті і план не був реалізований. В разі його реалізації Lega змогла би обійти визначений ліміт іноземного фінансування в розмірі 100 000 євро.

По-четверте, іноземне фінансування через «компанії-оболонки», що стало політичною практикою з формуванням та поширенням інструментів транснаціональної економіки. «Компанії-оболонки» не здійснюють господарської

діяльності, ані на рівні материнських кампаній, ані на рівні дочірніх, оскільки метою їх створення є транспорт фінансових потоків в політику. Як приклад, США (материнська кампанія) та Великобританія (дочірня кампанія) за ініціативою ультраправої Britain First party створили Albion Company, через яку у 2016 р. «інвестували» в політичну діяльність британських ультра-правих 200000 фунтів стерлінгів.

По-п'яте, фінансування через некомерційні організації та третій сектор є привабливим інструментом непрозорої підтримки політичної діяльності через те, що їх фінансова діяльність мінімально регулюється в більшості країн-членів ЄС. Відповідно, некомерційні організації та третій сектор не зобов'язані називати прізвища (статус) своїх донорів, але мають право фінансувати політичні партії та кандидатів. Найбільш відомими прикладами стали, по-перше, діяльність посольства

Російської Федерації в Латвії з формування пулу довірених громадських організацій, які функціонально пов'язані з політичним партіями; по-друге, створена російськими та американськими ультраправими консерваторами громадська організація CitizenGo, діяльність якої спрямовані на поширення ультраправих ідей в суспільствах країн-членів ЄС (наприклад, CitizenGo надав суттєву підтримку політичній кампанії іспанської політичної партії Vox на виборах до Європарламенту у 2019 р.).

По-шосте, фінансування політичної реклами належить до таких видів непрозорої підтримки політичної діяльності, яке не регулюється правилами про обмеження іноземного фінансування, насамперед, щодо необхідності розкриття інформації, які поширюються на рекламу, поширювану засобами телебачення, радіо та друкованими ЗМІ. Станом на квітень 2021 р., тільки

в трьох державах-членах ЄС (Польща, Румунія, Угорщина) політична Інтернет-реклама регулюється національним виборчим законодавством. Відповідно, виборчі та електоральні процеси в політичному просторі ЄС, в частині передвиборчої агітації, відбуваються у фактичному регуляторному вакуумі, що підриває здатність проводити вільні і чесні вибори та дотримуватися демократичних принципів свободи вибору. Кодекс практики дезінформації [1], схвалений в жовтні 2018 р., не вирішив проблему забезпечення прозорості фінансування політичної реклами в Інтернеті, оскільки закріплені ним механізми протидії дезінформації спираються на систему саморегульованої прозорості та добровільності.

Основними невирішеними проблемами протидії непрозору фінансуванню політичної Інтернет-реклами, спрямованої на нав'язування

дезінформаційних смислів в ЄС, є: (1) неможливість відстежити грошові потоки, тобто на підтримку якого саме політичного актора спрямовується політична реклама; (2) рекламні послуги, що надаються потужними Інтернет-платформами, можуть набувати величезної варіативності форм які об'єднуються в ехокамери, в яких кожен громадянин «зчитує» власну реальність; (3) основою бізнес-моделі політичної Інтернет-реклами є використання алгоритмів, що програмують на привернення уваги швидше сенсаційного, екстремістського чи деструктивного вмісту, ніж вмісту, розробленого для досягнення широкого консенсусу, що є традиційною основою демократичних дискусій; (4) варіативність означення політичної реклами, зокрема як політичної реклами політиків в їх офіційних передвиборчих кампаніях, та реклами на політичну тематику, яка необов'язково пов'язана з певною

політичною кампанією чи особою. Вирішення цих проблем потребує застосування гармонізованого загальноєвропейського підходу до спеціального виборчого законодавства, пов'язаного з фінансуванням політичної реклами, який має спратися на кращі, хоча і поодинокі, практики обмеження політичної реклами, що фінансується іноземними донорами.

Для вирішення проблеми прихованого іноземного фінансування політичної діяльності в ЄС, яке спотворює демократичні смисли електоральної участі громадян країн-членів необхідно, по-перше, здійснити оцінку ефективності всіх існуючих заходів ЄС та національних держав з метою виявлення прогалин та найкращих практик протидії фінансової підтримки дезінформації; по-друге, формувати групи національних експертів, здатних здійснювати постійний моніторинг фінансування політичної

діяльності та оцінку застосування європейських принципів на національному рівні; по-третє, вдосконалити правовий регламент фінансування політичних партій в частині прав та обов'язків третіх країн та виробити відповідні загальноєвропейські стандарти, обов'язкові для всіх країн-членів ЄС; по-четверте, чітко розмежувати на рівні третіх сторін тих, хто прагне безпосередньо впливати на виборчі процеси та їх результати та тих, хто бере участі у публічних дебатах на законній основі, публічно та відкрито; по-п'яте, передбачити ризики у фінансуванні політичної діяльності з боку іноземних держав, які виникають внаслідок використання обігу криптовалюти.

Література

1. Code of Practice on Disinformation. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>
2. European Parliament 2019–2024. P9_TA(2020)0161. Setting up a special

committee on foreign interference in all democratic processes in the European Union, including disinformation, and defining its responsibilities, numerical strength and term of office. European Parliament decision of 18 June 2020 on setting up a special committee on foreign interference in all democratic processes in the European Union, including disinformation, and defining its responsibilities, numerical strength and term of office (2020/2683(RSO)). URL:

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0161_EN.pdf

Щедрова Г. П.

Вищий навчальний заклад
«Університет імені Альфреда Нобеля»

ДЕЯКІ ТЕХНОЛОГІЇ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Активними учасниками парламентських виборів є близько пів сотні політичних партій, які й формують спектр політичних технологій конкурентної боротьби. В умовах стрімкого